

- Проблемы безопасности атомных электростанций и Чернобыля.* 2011. Вып. 16. С. 151–161.
2. Ведення сільського господарства в умовах радіоактивного забруднення території України внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС на період 1999 – 2002 рр.: метод. рекомендації. К.: Ярмарок, 1998. 104 с.
 10. Пристер Б. С. Последствия аварии на Чернобыльской АЭС для сельского хозяйства Украины К.: ЦПЕР, 1999. 103 с.
 4. Ратошнюк В. І. Шляхи підвищення продуктивності люпину вузьколистого в умовах радіоактивного забруднення районів зони Полісся Електронний журнал «Наукові доповіді НУБіП України». 2017. № 66. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovidi/issue/view/339>.
 5. Кліценко Г. Т., Кулик М. Ф., Косенко М. В., Лісовенка В. Т. Мінеральне живлення тварин. Київ, «Світ», 2001. 575 с.
 6. Гудков І. М. Віннічук М. М. Сільськогосподарська радіобіологія: Навч. посіб. Житомир: ДАУ, 2003. 472 с.
 7. Трунова Е. К., Мазуренко Е. А., Роговцев А. А., Макотрик Т. А. Новый экологически чистый комплексон как хелатирующий реактив, применение в различных областях промышленности. К.: 2006. С. 19–22.

УДК 631.51:633.11:631.547

А. В. Левківський, магістр
Б. В. Матвійчук, кандидат с.-г. наук,
 старший викладач кафедри біоресурсів,
 аквакультури та природничих наук
 Поліський національний університет
bogdanmatviychuk@ukr.net

ВПЛИВ БЕЗПОЛИЦЕВОГО І МІЛКОГО ДИСКОВОГО ОБРОБІТКІВ ҐРУНТУ ТА УДОБРЕННЯ НА БІОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ РОСЛИН ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Вступ. Основний обробіток ґрунту займає основне місце у підвищенні культури землеробства, особливо у посівах ведучої продовольчої культури – пшениці озимої. Його виконують з урахуванням розвитку ерозійних процесів, погодних умов і попередників, а також біологічних особливостей культури і (що не менш важливо) – характеру і ступеня забур'яненості посівів. Всі ці фактори й відіграють суттєву і вирішальну роль при використанні конкретних систем основного обробітку ґрунту під пшеницю та інші сільськогосподарські культури [1, 2, 4, 5].

Центральним і самим найважливішим критерієм в підсумкових даних по дослідженням є врожайність зерна, а стосовно цього показника по пшениці,

останній набуває взагалі першочергового значення, тому що вона – основна продовольча культура нашої країни. Безпосередньо, перед тим як перейти саме до аналізу даних по урожайності, доцільно відстежити біометричні показники та основні елементи продуктивності рослин пшениці озимої при проведенні основного обробітку ґрунту [3].

Методика проведення досліджень. Наші дослідження по вивченню основних обробітків і удобрення на біометричні показники та продуктивність пшениці озимої проводились протягом 2018-2020 років у кормовій сівозміні дослідного поля Полтавської державної аграрної академії.

Пшеницю висівали (сорт «Подільянка») зерновою сівалкою СЗ-3,6 15-18 вересня з нормою 5,0 млн. шт./га зерен – 250 кг/га кондиційного насіння. Гранульовані складні добрива (амофоска, нітроамофоска) вносили в рядки одночасно з сівбою з розрахунку 10-12 кг/га д. р. фосфору. Азотні у вигляді аміачної селітри у нормі 1,0 ц/га використовували для весняного підживлення посівів.

Посівна площа ділянок у досліді становила 120 м², а збиральна – 62 м² за триразової повторності.

Урожай зерна пшениці збирали в фазі повної його стиглості за вологості 12-14% поділяючно малогабаритним комбайном “Sampro-500”.

Результати досліджень. Біометричні показники рослин пшениці озимої та основні елементи її продуктивності наведено на рис.1. у середньому за 2018-2020 роки досліджень перед збиранням урожаю зерна.

Дані, що відображені на рис. 1 вказують на більші показники біометричних параметрів рослин пшениці та основні елементи її продуктивності при застосуванні безполицевої оранки на 14-16 см у порівнянні з мілким дисковим обробітком на 10-12 см.

Так, наприклад, у середньому за 3 роки проведених спостережень (2018 – 2020 рр.) найбільша висота рослин спостерігалася при внесенні мінеральних добрив із розрахунку N₆₀P₃₀K₃₀ та безполицевого обробітку ґрунту і складала 59 см, тоді як за дискового обробітку 51 см. За цієї системи удобрення довжина колоса була на 0,1 см більша за безполицевого обробітку в порівнянні з дисковим.

Така ж тенденція зберігалася і по такому показнику як площа листової поверхні – при внесенні мінеральних добрив із розрахунку N₃₀P₃₀K₃₀ та N₆₀P₃₀K₃₀, у варіантах запровадження безполицевого обробітку вона була більшою на 1,1 см², ніж на ділянках, де було проведено мілкий дисковий обробіток ґрунту.

Звичайно, що різниця у цих та інших параметрах при підрахунку маси 1000 зерен доволі суттєво збільшувалася і у вищенаведеному варіанті дослідів становила 1,97 г на користь безполицевої оранки, що у подальшому відбивалося на підсумковій урожайності зерна у розрізі досліджуваних нами основних обробітків ґрунту у досліді по непаровим попередникам.

Природа такої різниці на користь проведення безполицевої оранки на 14-16 см пояснюється, на наш погляд, впливом глибини обробки на насіння бур'янів у ґрунті, особливо таких злісних та небезпечних коренепаросткових багаторічників, як осот рожевий польовий, березка польова та молокан

татарський. Їх коренева система (після проростання насіння) може заглиблюватися у ґрунт до 18-25 см, що не дозволяє в повній мірі при запровадженні мілкового дискового обробітку на 10-12 см, завадити цьому процесу у подальшому, а саме – до збирання врожаю зерна пшениці озимої у дослідях.

Аналізуючи системи удобрення, очевидно, що за двох обробітків ґрунту всі біометричні показники та елементи структури врожаю були найбільшими при внесенні $N_{60}P_{30}K_{30}$.

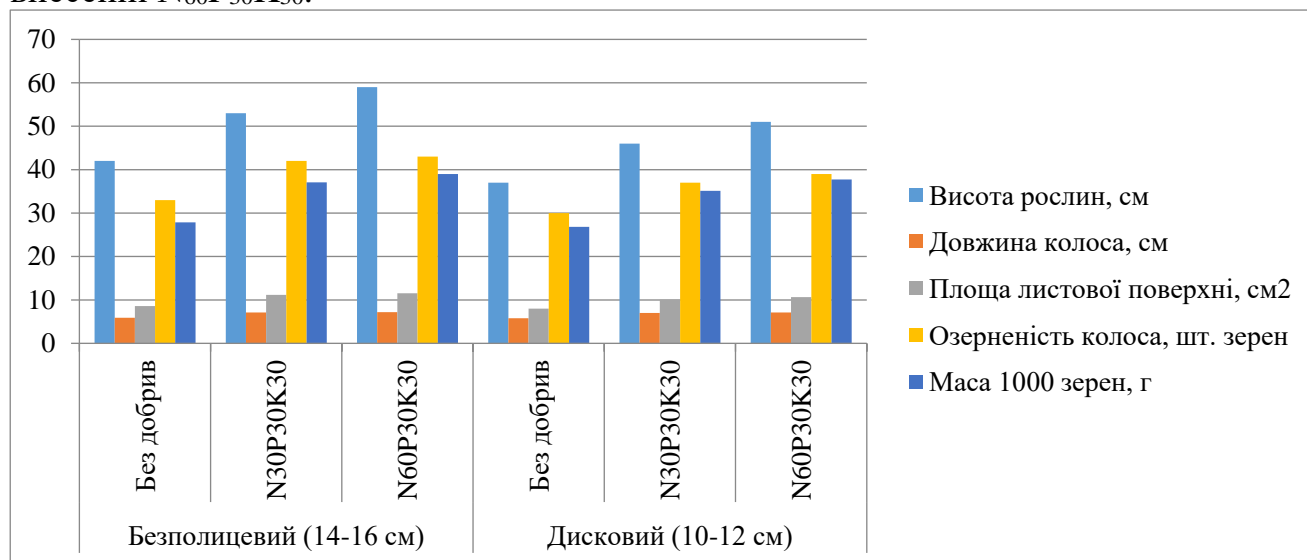

Рис. 1. Біометричні показники пшениці озимої та основні елементи її продуктивності, середнє з 2018-2020 рр. (перед збиранням урожаю)

Висновки. В цілому, навіть у варіантах без добрив, усі вивчаємі біометрично-продуктивні параметри рослин пшениці озимої, виявилися вищими при запровадженні безполицевої оранки порівняно з використанням мілкового дискового обробітку ґрунту.

Для чорноземів звичайних в умовах Лісостепу України, у боротьбі з дією негативного ентомофітопатогенного комплексу, науково обґрунтована доцільність не повної відмови, а поступового зменшення механічного впливу на ґрунт у посівах пшениці озимої після різних непарових попередників, що полягає у залученні безполицевої оранки на глибину занурення знарядь до 14-16 см, що значно покращує біометричні показники та продуктивність культури.

Список використаної літератури

1. Горбатенко А. І., Горобець А. І., Десятник Л. М. Система обробітку ґрунту в сівозмінах. Система ведення с.-г. Дніпропетровської області. *Бюл. ІЗГ УААН*. 2005. С. 125–127.
2. Матюха В. Л. Ефективність мінімального обробітку ґрунту під кукурудзу і озиму пшеницю в умовах північного Степу України. *Матеріали 7-ї науково-теоретичної конф. Укр. наук. тов. гербологів*. К.: Колобіг, 2010. С. 206–212.
3. Матюха В. Л., Хромих Н. О., Россихіна Г. С., Лашко В. В. Зміни структури врожаю та якості зерна пшениці озимої за гербіцидної обробки. *Карантин та захист рослин*. 2012. № 12. С. 11–12.
4. Сайко В. Ф., Малієнко А. М. Системи обробітку ґрунту в Україні. К.: Екмо, 2007. 44 с.

5. Черенков А.В., Нестерець В. Г., Солодушко М. М., Ярошенко С. С., Гирка А. Д. Урожайність озимої пшениці при різних технологіях її вирощування в Степу України. *Бюлетень ІЗГ УААН*, 2009. С. 3–10.

УДК 633.112.6

І. А. Лещенко, аспірант
Уманський національний університет садівництва
kondorkomik@gmail.com

ПШЕНИЦЯ ПОЛБА В УКРАЇНІ

Вступ. Ринкова економіка зумовлює виробників сільськогосподарської продукції враховувати побажання споживачів і передбачати їх бажання в майбутньому. Так, нині збільшуються обсяги вирощування с-г культур за органічної моделі землеробства [1, 2]. Сорти пшениць виведені для вирощування за інтенсивної технології, фермери активно впроваджують у виробництво злаки «древніх» пшениць: культурна однозернянка (*Triticum monococtum* L.), культурна двозернянка або полба (*Triticum dicocctum* Schuebl.), спельта (*Triticum spelta* L.).

Пшениця полба невибаглива до ґрунтів, посухостійка, стійкіша до холодів, ніж пшениця м'яка, добре переносить весняні приморозки, слабо вилягає, стійка до іржі. Рослини характеризуються швидким визріванням, непримхливістю, добре зростає на чорноземах, на глині, під самою тайгою і на торф'яниках. Негативним є віднесення полби до плівкових форм внаслідок щільного прилягання квіткових і колоскових плівок до зерна, що утрудняють процес вимолоту зерна. Іншим

Полба займає все більшу нішу серед інших видів пшениць, оскільки поряд з високим вмістом білка має значну кількість резистентного крохмалю, клітковини, каротиноїдів, антиоксидантів і характеризується меншою калорійністю [3, 4]. Більшість науковців відмічає, у її зерні високий вміст білка (понад 20 %) з ознаками слабкої клейковини (<90 од. пр. ВДК). Це зумовлює доцільність його використання для виробництва круп'яних продуктів, а його борошно для кондитерських виробів.

В Україні значну роботу над створенням високопродуктивних сортів полби проводить Інститут рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України [5]. Результатом складних міжвидових схрещувань за участі зразків полби ярої та сорту пшениці твердої ярої є створення пшениці полби сорту Голіковська. Цей сорт занесений до «Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні» у 2015 році. Він характеризується врожайністю на рівні 30,1–37,0 ц/га, вмістом білка 15,3–17,2 %, плівчастістю на рівні 17,0 % і високою резистентністю до збудників твердої сажки [5].

Мета роботи полягала в порівнянні геометричних характеристик,